

Posudek oponenta habilitační práce

Uchazeč: Mgr. Ladislav Koreň, Ph.D.

Habilitační práce: Practices of Reason

Oponent: Mgr. Vít Punčochář, Ph.D.

Předložená práce Practices of Reason je analýzou lidské racionality z hlediska přístupu, který lze charakterizovat jako naturalizovaný inferencialismus. Z filosofického hlediska vychází především z Brandomovy diskurzivní koncepce, podle níž to, co je na lidské racionalitě specifické, je konstituováno intersubjektivní praxí požadování a udávání důvodů. Tato doktrína označovaná jako inferencialismus tvoří filosofické východisko předložené habilitační práce, avšak zásadním přínosem práce je, že autor tuto teorii rozvíjí s přihlédnutím k empirickým výsledkům speciálních disciplín, především kognitivní vědy a psychologie. Tento způsob propojování inferencialismu jako původně čistě filosofické doktríny s přístupem empirických věd je doposud poměrně vzácný, domnívám se však, že má velký potenciál a stane se postupně předmětem intenzivního výzkumu. Předložená práce je v tomto ohledu tedy skutečně průkopnická a ukazuje, jakým směrem by se takový nový typ výzkumu mohl ubírat.

Práce sestává ze tří částí. První část je analýzou praxe aktů tvrzení a jejich hodnocení. Hlavním přínosem této části je, že se nejedná jen o analýzu toho, v čem taková praxe spočívá – to je do velké míry převzato z Brandomovy inferencialistické koncepce – hlavním tématem je otázka, jak se taková sociální praxe mohla postupně vyvinout. Při řešení této otázky uplatňuje autor metodu tzv. pragmatické genealogie. Ta spočívá ve vypracování spekulativního idealizovaného modelu prostředí obývaného společenstvím tvorů, kteří jsou vzájemně závislí a profitují ze vzájemné komunikace a kooperace. V rámci tohoto modelu autor rekonstruuje mechanismus, který přirozeně vede k rozvoji sociální praxe aktů tvrzení a

jejich hodnocení (s jejich charakteristickými vlastnostmi, jak je specifikuje standardní inferencialistická analýza).

Hlavním přínosem druhé a třetí části je pečlivé porovnání a určitá syntéza dvou přístupů, které byly vyvinuty nezávisle na sobě. Na jedné straně jde o zmíněný filosofický výklad racionality na základě schopnosti posuzovat tvrzení a udávat pro ně důvody, který má původ v Brandomově inferencialismu. Na druhé straně jsou více empiricky zaměřené teorie racionality, které relativně nedávno vytvořili prominentní kognitivní vědci a psychologové, zejména Hugo Mercier, Dan Sperber a Michael Tomassello. Autor ukazuje zajímavé styčné body mezi teoriemi těchto vědců a inferencialismem spočívající ve společném důrazu na intersubjektivní rozměr racionality. Autor však také podrobuje teorie těchto vědců přesvědčivé konceptuální kritice z inferencialistických pozic. Na druhé straně ukazuje, že některé aspekty inferencialistické teorie (např. problém, jaké jsou psychologické předpoklady umožňující ten typ praxe, který je podle inferencialistů konstitutivní pro racionalitu) jsou značně nerozvinuté, a právě uvedení vědci nabízejí prostředky k odstranění těchto nedostatků. Toto stanovisko je podrobně rozpracováno zejména ve třetí, závěrečné části knihy.

Celkově nemám k uvedené práci žádné zásadní výhrady. Jedná se o zcela profesionální dílo, které obsahuje hluboké originální myšlenky a má potenciál ovlivnit další směřování oboru. Práce je dobře napsána, jak po stránce stylistické, tak po stránce obsahové. Text je dobře strukturován, jednotlivé části jsou provázány, přirozeně na sebe navazují a dohromady tvoří uzavřený jednotný celek. Množství literatury, z níž autor čerpá a o které má zjevně vynikající přehled, je ohromující.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

Doporučuji, aby se dr. Koreň při obhajobě vyjádřil k následujícím bodům:

1. Jak je patrné z výše uvedeného, považuji za hlavní přednost předložené práce, že propojuje pozoruhodným způsobem čistě filosofickou, do velké míry spekulativní literaturu s teoriemi navázanými na empirický výzkum. Vzhledem k tomu, že vztah těchto dvou stylů bádání je stále poměrně nejasný, domnívám se, že by bylo žádoucí, aby během obhajoby dr. Koreň uvedl nějaké konkrétní příklady ze své práce, které ilustrují, jak empirický výzkum může mít závažné důsledky pro filosofické teorie racionality.

2. Může vést naopak inferencialismus – jakožto filosofická doktrína – v tomto propojení s kognitivní vědou k nějakým empiricky testovatelným hypotézám? Na to bych navázal dotazem, zda a případně do jaké míry se dají pragmatické genealogie, jak jsou v práci popsány, chápat jako hypotézy o tom, jak ve skutečnosti k rozvoji dané praxe došlo.

3. Můj třetí dotaz se ve srovnání s předcházejícími vztahuje k více partikulárnímu problému. Týká se druhé kapitoly, kde je formulována rozsáhlá polemika s expresivistickým pojetím logických výrazů jakožto prostředků, které činí explicitními jisté původně implicitní aspekty praxe požadování a udávání důvodů. V této věci dr. Koreň uvádí, že se odchyluje od standardního inferencialistického pojetí. Avšak výsledný obrázek, který je v kapitole načrtnut, se mi nezdá zásadně odlišný od tohoto běžného pojetí. Uvítal bych tedy objasnění tohoto bodu během obhajoby.

Závěr

Habilitační práce Mgr. Ladislava Koreně, Ph.D. „Practices of Reason“ jednoznačně **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Filozofie. Práci **doporučuji** k obhajobě.

V Praze dne 31.3.2021

.....

Mgr. Vít Punčochář, Ph.D.